

Sygn. akt V U 459/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Stanisław Pilarczyk

Protokolant: sekr.sądowy Anna Sobańska

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2022 r. w Kaliszu

odwołania U. M.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 14 kwietnia 2022 r. Nr (...) -DU.402.365.2022

w sprawie U. M.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie ubezpieczenia

Oddala odwołanie

Sędzia Stanisław Pilarczyk

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 kwietnia 2022 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, zwany dalej organem rentowym, stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników oraz ustanie obowiązku opłacania składek U. M. od dnia 29 czerwca 2011 roku do dnia 31 października 2019 roku, gdyż w tym okresie zaprzestała ona prowadzenia działalności rolniczej.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła U. M., podnosząc w odwołaniu, iż nie prowadziła ona gospodarstwa osobiście, ale za pomocą rodziny.

Organ rentowy, w odpowiedzi na odwołanie, wniósł o jego oddalenie.

Sąd poczynił następujące ustalenia faktyczne

Odwołująca U. M. od 6 listopada 1995 roku podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym o powierzchni 6,6439 ha fizycznych, 2,5610 ha przeliczeniowych.

(dowód – decyzja organu rentowego z 26 listopada 1996 roku – k. 11 akt rentowych; oświadczenie U. M. – k. 21 akt rentowych)

W dniu 26 maja 2014 roku odwołująca U. M. w (...) w O., będąc pouczoną o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, złożyła oświadczenie, iż 29 czerwca 2011 roku zaprzestała prowadzenia gospodarstwa rolnego.

(dowód – oświadczenie U. M. – k. 83 akt rentowych)

W związku z opieką nad matką F. M. i koniecznością rezygnacji z zatrudnienia i innej pracy zawodowej od 1 sierpnia 2011 roku do 30 czerwca 2013 roku odwołująca z tego tytułu pobierała świadczenie pielęgnacyjne, a od 1 lipca 2013 roku do 31 października 2019 roku zasiłek opiekuńczy. Od wypłacanych świadczeń nie były odprowadzane składki emerytalno-rentowe.

(dowód – pismo (...) w O. – k. 6 akt sądowych)

Decyzją z dnia 22 stycznia 2020 roku organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników od 1 listopada 2019 roku. Decyzja ta jest prawomocna.

(dowód – decyzja organu rentowego z 22 stycznia 2020 roku – k. 38 akt rentowych)

Odwołująca w spornym okresie od 29 czerwca 2011 roku do 31 października 2019 roku, zajmując się opieką nad matką, nie prowadziła działalności rolniczej w posiadanym gospodarstwie rolnym, a gospodarstwo to prowadził mąż odwołującej A. M. oraz ich dzieci.

W spornym okresie od 29 czerwca 2011 roku do 31 października 2019 roku odwołująca U. M. opłacała składki na ubezpieczenie społeczne rolników.

O fakcie zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej oraz o pobieraniu świadczenia pielęgnacyjnego, a następnie zasiłku opiekuńczego odwołująca U. M. nie powiadomiła organu rentowego. Nie zgłosiła się również do ubezpieczenia społecznego rolników na wniosek.

(dowód – zeznania U. M. z dnia 12 lipca 2022 roku [00:01:48][00:19:03]; zeznania A. M. z dnia 12 lipca 2022 roku [00:22:59][00:30:36])

Powyższy stan faktyczny jest niesporny.

Sąd zważył co następuje

Zgodnie z art. 6 ust. 1 i 3 ustawy z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2022 roku poz. 993 t.j.) ilekroć jest mowa o rolniku to rozumie się przez to pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, a przez działalność rolną rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej.

Natomiast zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 i 3 cytowanej wyżej ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu, emerytalnemu i rentowemu z mocy ustawy podlega rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, jeżeli rolnik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty, albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Art. 3a ust. 1 cytowanej wyżej ustawy stanowi natomiast, iż ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu. Natomiast w myśl art. 8 ust. 1 i art. 17 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników za każdego ubezpieczonego opłaca się składki, a składka miesięczna wynosi 10% emerytury podstawowej.

W wyroku Sądu Najwyższego z 29 września 2005 roku (I UK 16/05, OSNP 2006/17-18/278) podkreślono, iż „Prowadzenie działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) oznacza prowadzenie na własny rachunek przez posiadacza gospodarstwa rolnego działalności zawodowej, związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej oraz mającej charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem.”.

Natomiast w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 13 grudnia 2017 roku (III AUa 466/17, Lex nr 2441498) podkreślono, iż „W polskim ustawodawstwie brak jest przepisów ustalających że każdy właściciel gospodarstwa rolnego podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Z mocy ustawy temu ubezpieczeniu podlega jedynie rolnik. Przesłanki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników są takie same w stosunku do wszystkich rolników i każdy kto nie prowadzi działalności rolniczej na gruntach przekraczających 1 ha przeliczeniowy nie podlega ubezpieczeniom rolniczym z ustawy.”.

W wyroku Sądu Najwyższego z 28 marca 2006 roku (I UK 218/05, Lex nr 277811) podkreślono, iż „O podleganiu rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu decyduje spełnienie warunków ubezpieczenia, określonych w art. 7 ust. 1 i 16 ust. 1 ustawy, takich jak prowadzenie na własny rachunek działalności rolniczej w posiadany gospodarstwie rolnym położonym w granicach Rzeczypospolitej Polskiej, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha lub dział specjalny. Bez zaistnienia tej okoliczności nie może być mowy o podleganiu ubezpieczeniu rolniczemu.”.

Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 25 października 2012 roku (III AUa 621/12, Lex nr 1236967), gdzie podkreślono, iż „z faktem prowadzenia działalności rolniczej, a nie z samym faktem posiadania czy dysponowania własnością gospodarstwa rolnego, związany jest więc obowiązek ubezpieczenia”.

Z poczynionych ustaleń faktycznych wynika, iż odwołująca U. M. w spornym okresie od 29 czerwca 2011 roku do 31 października 2019 roku nie prowadziła działalności rolniczej w posiadany gospodarstwie rolnym, gdyż opiekowała się chorą matką, a więc w świetle cytowanych wyżej przepisów oraz w świetle przytoczonego stanowiska judykatury odwołująca w okresie tym nie mogła podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalnego i rentowego, a więc ustał w tym okresie obowiązek opłacania składki. Ponadto odwołująca w okresie od 1 sierpnia 2011 roku do 30 czerwca 2013 roku pobierała świadczenie pielęgnacyjne, a od 1 lipca 2013 roku do 31 października 2019 roku zasiłek dla opiekuna, a ubezpieczenie rolnicze ma charakter subsydiarny i jest wyłączone kiedy rolnik podlega innym ubezpieczeniom.

W wyroku Sądu Najwyższego z 20 marca 2018 roku (III UK 40/17, Lex nr 2497576) podkreślono, iż „Podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników posiada właściwości subsydiarne. Zostały one zadekretowane w art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z przepisów tych wynika, że wypadkowemu, chorobowemu, macierzyńskiemu, emerytalnemu i rentowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników nie podlegają osoby podlegające innemu ubezpieczeniu społecznemu. Reguła ta skutkuje automatyzmem polegającym na wykluczeniu z mocy prawa z ubezpieczenia rolniczego w razie podjęcia aktywności skutkującej objęciem ‘innym ubezpieczeniem społecznym.’”.

Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 12 lipca 2018 roku (III AUa 1198/17, Lex nr 2570963), gdzie podkreślono, że „Podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników posiada właściwości subsydiarne. Zostały one zadekretowane w art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy z 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z przepisów tych wynika, że wypadkowemu, chorobowemu, macierzyńskiemu, emerytalnemu i rentowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników nie podlegają osoby podlegające innemu ubezpieczeniu społecznemu. Oznacza to, że osoba wykonująca inną niż rolnicza pracę zarobkową i jest ubezpieczona z tego tytułu, z ustawowej definicji nie spełnia warunków do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniem rolniczym i nie podlega temu ubezpieczeniu, mimo formalnego objęcia decyzją organu rentowego. Przepisy ww. ustawy (art. 7 ust. 1 oraz art. 16 ust. 1) nie stwarzają możliwości wyboru ubezpieczenia. Wręcz przeciwnie, pozwalają na objęcie ubezpieczeniem rolniczym tylko wtedy, gdy nie istnieje inny tytuł ubezpieczenia. Reguła ta skutkuje automatyzmem, polegającym na wykluczeniu z mocy prawa z ubezpieczenia rolniczego w razie podjęcia aktywności skutkującej objęciem ‘innym ubezpieczeniem społecznym.’”.

Osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy są objęte ubezpieczeniami społecznymi na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.2005.504) zgodnie z art. 6 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U.2022.1009). W myśl przywołanego przepisu za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna wójt, burmistrz lub prezydent miasta opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od podstawy odpowiadającej wysokości odpowiednio:

1. świadczenia pielęgnacyjnego albo specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługujących na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych;
2. zasiłku dla opiekuna przysługującego na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów – przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) odpowiednio 20-letniego przez kobiety i 25-letniego przez mężczyznę.

Z kolei zaś, zgodnie z art. 6 ust. 2b ww. ustawy, wójt, burmistrz lub prezydent miasta nie opłaca składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna, jeżeli podlega ona obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z innego tytułu na podstawie ustawy lub na podstawie odrębnych przepisów lub jest ubezpieczona na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z art. 17b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U.2022.615) w przypadku, gdy o specjalny zasiłek opiekuńczy ubiegają się rolnicy, małżonkowie rolników bądź domownicy, świadczenia te przysługują odpowiednio rolnikom w przypadku zaprzestania prowadzenia przez nich gospodarstwa rolnego. Natomiast w myśl ust. 2 cytowanego artykułu zaprzestanie prowadzenia gospodarstwa rolnego lub zaprzestanie wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym potwierdza się stosownym oświadczeniem złożonym pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

Odwołująca pobierała świadczenie pielęgnacyjne i zasiłek dla opiekuna od 1 sierpnia 2011 roku do 31 października 2019 roku oraz złożyła oświadczenie, o którym mowa wyżej, w przedmiocie zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. W konsekwencji odwołująca mogłaby podlegać ubezpieczeniom społecznym rolników od momentu wejścia w życie, to jest od 1 października 2015 roku, art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zgodnie z tym artykułem ubezpieczeniem emerytalno-rentowym na wniosek obejmuje się osobę, która podlegała ubezpieczeniu jako rolnik lub domownik i zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej lub pracy w gospodarstwie rolnym w związku z nabyciem prawa do świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych albo zasiłku dla opiekuna na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów przez okres pobierania tego świadczenia albo zasiłku – do uzyskania 25-letniego okresu ubezpieczenia emerytalno-rentowego, o którym mowa w art. 19 ust. 1 pkt 2. Z powyższego więc wprost wynika, że w sytuacji pobierania specjalnego zasiłku opiekuńczego objęcie ubezpieczeniem emerytalno-rentowym następuje na wniosek.

Z uwagi na to, że odwołująca nie złożyła wniosku o objęcie jej ubezpieczeniem emerytalno-rentowym rolników za okres wskazany w zaskarżonej decyzji, objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników nie jest możliwe. Termin złożenia wniosku został określony w art. 3 ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie z którym jeżeli wniosek o objęcie ubezpieczeniem na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 złożony został w ciągu 30 dni od dnia wydania przez wójta decyzji przyznającej świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych albo zasiłek dla opiekuna na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, objęcie tym ubezpieczeniem następuje od dnia przyznania prawa do tego świadczenia albo zasiłku.

Z uwagi na brak wniosku odwołującej do organu rentowego o objęcie jej ubezpieczeniem emerytalno-rentowym w czasie pobierania świadczenia pielęgnacyjnego i zasiłku dla opiekuna podlegała ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu na podstawie art. 6 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Powyższe wywołało skutek wyłączenia z ubezpieczeń rolniczych i w konsekwencji składki od ubezpieczenia emerytalno-rentowego, na podstawie powołanego wyżej artykułu, powinien opłacać wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

W związku z wyłączeniem z dniem 29 czerwca 2011 roku odwołującej z ubezpieczenia społecznego rolników ustało również ubezpieczenie zdrowotne odwołującej od 1 lipca 2011 roku do 31 października 2019 roku. Zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt 1b ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U.2021.1285 t.j.) obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi lub ubezpieczeniem społecznym rolników, które są rolnikami lub ich domownikami w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z art. 76a ust. 1 ww. ustawy osoba, w stosunku do której wygasł tytuł do objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym, podlega wyrejestrowaniu z tego tytułu wraz z członkami rodziny.

Na marginesie należy wskazać, że w myśl art. 66 ust. 1 pkt 28 cytowanej ustawy, obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy, przyznany na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu. Składki na ubezpieczenie zdrowotne osób, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 28 i 28a, opłaca wójt, burmistrz lub prezydent miasta (art. 86 ust. 1 pkt 9 ww. ustawy).

Należy też zwrócić uwagę na przepis art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w myśl którego rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać organowi rentowemu osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować o wszelkich okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności.

Odwołująca, pomimo ciążyącego na niej obowiązku, nie poinformowała organu rentowego o pobieraniu specjalnego świadczenia pielęgnacyjnego i zasiłku dla opiekuna w okresie od 1 sierpnia 2011 roku do 31 października 2019 roku.

Mając powyższe na względzie Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie U. M..

Sędzia Stanisław Pilarczyk